

Zadrożyńska-Barącz, Anna

"Tańce Kurpiów Puszczy Zielonej", Grażyna Dąbrowska, Warszawa 1967 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 2, 415-417

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

skiej, jak np. młyny, tartaki, cegielnie itp. Pewnych materiałów do podjętej przez autorkę tematyki badawczej mogłyby dostarczyć dane zawarte w „Sło-

wniku geograficznym Królestwa Polskiego”.

Marian Pokropek

Grażyna Dąbrowska: *Tańce Kurpiów Puszczy Zielonej*. Warszawa 1967, CPARA, s. 197 (dodatek muzyczny kinetogramy).

Wydawnictwa Centralnej Poradni Amatorskiego Ruchu Artystycznego pełnią w naszym życiu kulturalnym niepoślednią rolę. Mają za zadanie regulowanie spraw artystycznego ruchu amatorskiego, nadawanie mu właściwych proporcji, dostarczanie odpowiedniego materiału do twórczości, a tym samym zapewnienie tej twórczości poprawnych artystycznie form i określonego poziomu. Jest to zadanie niebałne i trudne. Wymaga stałej kontroli osiągniętego już poziomu podopiecznych zespołów amatorskich i doboru do wydawnictw prac, które ten poziom będą podwyższały.

Dotychczas w wydawnictwach przeznaczonych dla amatorskich zespołów artystycznych, szczególnie zespołów tanecznych, główny nacisk kładziono na materiał faktograficzny. Odbiorca więc otrzymywał powierzchowny obraz tej dziedziny folkloru, bez tłumaczeń czy wskazówek dotyczących jego miejsca w całości dawnej i współczesnej polskiej kultury ludowej, zmian tej kultury, a wraz z nią zmian formalnych, treściowych i funkcjonalnych tańca. Stanowiło to dużą przeszkodę dla czytelnika we właściwym rozumieniu problemu. Stwarzało ponadto niepotrzebne wrażenie, jakoby autorzy tych publikacji uważali, że główny ich odbiorca — kierownik zespołu — nie potrzebuje pogłębienia tematu, że znajomość pewnych form kultury ludowej, przekazana często w sposób przypadkowy, bez usystematyzowania czy wyjaśnienia kryteriów tej systematyki, jest dla niego wystarczająca. Być może tego typu prace wystarczały od-

biorcom w początkowym etapie rozwoju ruchu amatorskiego. Dziś stawiamy coraz większe wymagania. Przede wszystkim publikacja, jeśli ma być w pełni wykorzystana, musi zawierać podstawowe elementy (lub powoływać się na prace je zawierające), potrzebne do zrozumienia istoty omawianego zagadnienia. Powinna więc: 1) zawierać wprowadzenie w problem, którego ilustracją będzie podany dalej materiał. Wprowadzenie to musi zawierać wyjaśnienie podstawowej terminologii dotyczącej danej dziedziny, w miarę możliwości historię danego zagadnienia, dalej tło geograficzne i czasowe omawianych elementów; 2) — podawać materiał faktograficzny systematycznie i dokładnie. A więc przede wszystkim omówić kryteria podziału i podział tego materiału, następnie konsekwentnie do tego podawać i omawiać grupy i analizować poszczególne składniki tych grup. I wreszcie 3) zawierać wskazówki do dalszej pracy. Czytelnik, posiadający nabyte uprzednio umiejętności, po przeczytaniu pracy i opanowaniu zawartych w niej wiadomości powinien mieć prawo uważać się za przyjętego w poczet grona o wyższym stopniu wtajemniczenia, charakteryzującego się swobodą działania w obrębie właściwych elementów, bez obawy popełnienia błędu merytorycznego w momencie wprowadzania zmian elementów przy poszczególnych układach tanecznych. Musi ponadto uzyskać informację, gdzie powinien szukać potwierdzenia lub zaprzeczenia dla swoich poczynań, w którym kierunku szukać pogłębienia i weryfikacji osiągniętych do tej

pory wiadomości. Jeśli publikacja spełnia te zadania, należy do prac w pełni pożytecznych. Wydaje mi się, że tylko w ten sposób możemy obecnie oceniać dobrą pracę popularnonaukową, która ma trafić do rąk czytelnika posiadającego już pewną wiedzę i umiejętności, a szukającego tu pomocy i wskazówek dla swej trudnej pracy organizacyjnej. Być może, będzie on szukał przede wszystkim form kultury, lecz zapamięta je i przekaże właściwie dopiero wtedy, gdy je zrozumie w ich stosunku przyczynowo-skutkowym z innymi elementami kultury, gdy zrozumie ich cechy charakterystyczne, gdy ogarnie je w całym procesie funkcjonowania i zmian.

Dlatego też z dużym zainteresowaniem należy powitać nową pozycję wydaną przez Centralną Poradnię Amatorskiego Ruchu Artystycznego. Stanowi ją praca G. Dąbrowskiej. Jest ona wysiłkiem długich studiów autorki nad tańcami Kurpiowskiej Puszczy Zielonej. Wykorzystuje materiały zawarte i publikowane w literaturze tego przedmiotu. W głównej jednak mierze opiera się na własnych badaniach terenowych autorki. Otrzymaliśmy zwartą pracę, która nosi prawie wszystkie przed chwilą omówione cechy dobrej publikacji naukowej, przeznaczonej do szerokiego wykorzystania. Przede wszystkim praca ta nie zawiera terminologii pseudonaukowej, przez co staje się dostępna dla każdego zainteresowanego tematem czytelnika. Być może, że chcielibyśmy w niej znaleźć ponadto historię badań nad tańcem w Polsce, ale tę rolę pełni dołączony wykaz wykorzystanej bibliografii. Postaram się scharakteryzować według przed chwilą podanych punktów to, co zawiera praca G. Dąbrowskiej.

Praca składa się z trzech części. Część I — ogólna — zawiera elementy dobrego wprowadzenia do problemu. Opierając się głównie na literaturze, autorka przedstawiła interesujący ją

obszar Kurpiowskiej Puszczy Zielonej, omawiając jego granice i cechy charakterystyczne. Znajdujemy tu krótką, lecz z uwagi na podaną literaturę wystarczającą, informację o historii tego regionu, jego osadnictwie, tradycyjnych zajęciach ludności i stanie zachowania kultury ludowej. Płyną stąd dodatkowe wnioski o wewnętrznym zróżnicowaniu regionu. Autorka stara się wyodrębnić centra oddziaływania w kulturze ludowej i ich związek z występowaniem określonych tańców. Do części wprowadzającej należy również zaliczyć rozdział dotyczący ogólnej charakterystyki tańców kurpiowskich. Autorka przyjmuje dwa zasadnicze kryteria klasyfikacji tańców. Są to: a) kryterium oparte na analizie formy tańca, które jest głównie powtórzeniem za K. Moszyńskim. Wyodrębniono tu następujące grupy tańców: korowodowe, niekorowodowe „archaiczne”, o charakterze chodzonego, obrotowe i tańce, w których obroty poprzedzane są innymi elementami symetrycznie rozmieszczonymi; b) kryterium funkcji, jaką pełni taniec w układzie kultury. Temu jednak zagadnieniu nie poświęcono w pracy więcej miejsca. Szczególnie zwróciły uwagę autorki tańce związane z weselem i może dlatego podział w tym zakresie jest ściśle dychotomiczny: tańce związane z obrzędami (prawie wyłącznie weselne) i z nimi nie związane. Dalsza analiza poszczególnych tańców została przeprowadzona według grup podzielonych zgodnie z kryterium formy z zaznaczeniem, gdy taniec należy do jakiegoś obrzędu. W tym też rozdziale omówiono cechy charakterystyczne tanecznej kurpiowskiej muzyki ludowej, jako elementu nierozzerwalnie związanego z samym tańcem. Następnym takim elementem są ruchy i ugrupowania taneczny, specyficzne dla stylu tańca ludowego.

Część II — szczegółowa — zawiera omówienie tańców według podanego schematu w części poprzedniej. Każdy

taniec opatrzony jest metryką zawierającą informację co do wykonawcy, zespołu muzycznego, daty, miejsca i osoby zapisującej. Przy każdym tańcu podano zapis melodii (wraz z uwagami co do wykonania), dokładne omówienie poszczególnych części i taktów. Ponadto do wielu tańców dołączono rysunki określające szkieletowo pozycję wyjściową i końcową tancerzy, kierunek tańca, obrotów etc. Na uwagę zasługuje szczególnie dołączony do pracy dodatek muzyczny i kinetograficzny. Pierwszy z nich zawiera 44 melodie i piosenki, nagrane i zanotowane podczas badań w latach 1962—1964. Drugi — zbiór 23 kinetogramów podstawowych tańców.

Rolę informatora dla dalszych badań — czyli część III pracy — pełni dość obszerny spis bibliografii, informatorów i miejscowości, pozwalający

na weryfikację i poszerzenie studiów nad zagadnieniem.

Na zakończenie pragnę podkreślić, że tę pracę można śmiało oddać do rąk czytelnika. Jest bowiem wynikiem dobrego opanowania warsztatu etnochochoografa. Poza szerszym spojrzeniem na taniec, jako jeden z elementów kultury ludowej, zawiera ona materiał zebrany i przekazany w sposób naukowy, a jednocześnie przystępny. Nosi więc cechy dobrej pracy: rzetelności i dokładności zapisu naukowego, połączonego z intencją szerokiego upowszechnienia zagadnienia. Dlatego praca ta trafi najprawdopodobniej nie tylko do rąk kierowników i członków zespołów tanecznych, lecz również do rąk specjalistów badających tę dziedzinę w ramach instytucji naukowych.

Anna Zadrożyńska-Barącz

SOCJOLOGIA

Jan Malanowski: *Stosunki klasowe i różnice społeczne w mieście* [Miława], PWN. Warszawa 1967, s. 351.

Problematyka klas i warstw społecznych absorbuje od wielu lat uwagę socjologów wszystkich szkół, jednak w marksistowskiej koncepcji społeczeństwa rozważania nad klasami spełniają szczególnie doniosłą rolę — w konfliktach międzyklasowych szuka się bowiem w tej teorii źródeł zmian społecznych. Nie jest to wszelako jedynie powód, dla którego w tej teorii społeczeństwa studia nad klasami społecznymi zajmują centralne miejsce: przynajmniej dwa inne czynniki mają tu doniosłe znaczenie. Pierwszy — nosi charakter praktyczny; jest to potrzeba stałego kontrolowania stopnia realizacji programu przeobrażenia struktury klasowej, opartego na założeniu, że rewolucja typu socjalistycznego musi doprowadzić w konsekwencji do powstania społeczeństwa bezklasowego. Drugi — to konieczność poznania nowej

mapy struktury klasowej, powstałej w wyniku przemian rewolucyjnych w Polsce.

Książka Jana Malanowskiego jest więc poważnym głosem w dyskusji toczącej się od wielu lat na łamach książek i czasopism, dotyczącej charakteru struktury społeczeństwa socjalistycznego.

Dotychczasowe studia — jak pisze autor — nad klasami społecznymi w powojennej Polsce są cennym źródłem informacji o różnicach społecznych w naszym kraju, jednakże w żadnym z nich nie znajdujemy rozleglejszych rozważań nad intensywnością różnic społecznych, które dzieliły poszczególne klasy. Wydaje się, że nawet drobniogowo potraktowane opisy cech demograficzno-społecznych, bytu materialnego, życia kulturalnego, aktywności w życiu publicznym jakiejś klasy,